

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ: СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА БАГАТОМОВНОСТІ

Шевчук Лариса Миколаївна

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу
навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інститут педагогіки НАПН України

Для оптимального розвитку читацької грамотності учнів важливим є врахування специфіки сучасних умов, що зумовлює усвідомлення сутності й особливостей багатомовності.

У довідкових виданнях термін «багатомовність» трактують як:

- «стан, коли люди спілкуються багатьма або кількома мовами» [4];
- «користування кількома мовами в межах певного суспільства, зокрема держави» [3].

Тобто йдеться про розрізнення особистої та соціальної багатомовності.

Для кожного етапу розвитку суспільства, для кожної країни властиві певні особливості багатомовності. Багатомовність є невід'ємною й важливою ознакою сучасного глобалізованого світу. «Багатонаціональність України, її спрямованість на європейську і світову інтеграцію зумовлюють необхідність у створенні умов для повноцінного життя у багатомовній та культурній розмаїтості українського суспільства...» [1, с. 173]. Різні мови функціонують в межах суспільства, окремої родини залежно від цілей. «Етномовна картина України вирізняється неабиякою строкатістю.» [5] Спостерігаються такі варіанти багатомовності:

- 1) українська мова (рідна мова), іноземна мова / іноземні мови;
- 2) рідна мова (мова корінного народу або національної меншини), українська мова (державна мова), іноземна мова / іноземні мови.

Для ефективного розвитку читацької грамотності учнів в умовах багатомовності необхідним є врахування специфіки індивідуальної багатомовності, до того ж, систематично і комплексно.

Слід мати на увазі, що особиста багатомовність, крім мовного репертуару, різниться ще й залежно від індивідуальних особливостей учнів, що суттєво впливає на ефективність процесу засвоєння мов. Для володіння мовами переважно властива різнорівневість. Водночас мовне різноманіття спричинює розмаїття та різновекторність розвитку учнів.

Формування мотивації до читання є корисним і необхідним аспектом, який потребує уваги та відповідної роботи у процесі вивчення рідної, державної, іноземної (іноземних) мов.

Оптимальний розвиток читацької грамотності в умовах багатомовності передбачає:

- дотримання основних дидактичних принципів;
- застосування диференціації та індивідуалізації навчання у процесів вивчення мов, різноманітних підходів, методів і засобів;
- урахування рівня володіння кожною мовою, фактору спорідненості / неспорідненості мов;
- використання рідної мови як допоміжного інструмента для досягнення високого рівня розуміння прочитаного державною та / або іноземною мовою;
- збагачення активного й пасивного словника здобувачів освіти;
- забезпечення учнів книгами, електронними ресурсами з текстами мовами, які вивчають учні.

Список літератури

1. Задорожна Л. Багатомовність як пріоритетний напрям модернізації сучасної освіти. <https://dspace.oano.od.ua/items/5e1d7d7c-6a25-48cc-9f4d-30d7c7313462>
2. Леснянська-Дошак А. Багатомовність особистості як необхідна умова життя в сучасному полікультурному світі. *Педагогічний часопис Волині: науковий журнал*. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2018. №1 (8). С. 17–22.
3. Пономарів О. Д. Багатомовність. *Енциклопедія Сучасної України*. [Електронний ресурс] <https://esu.com.ua/article-38707>
4. Словник української мови в 11 томах. <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B1%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
5. Яковлєва Багатомовність в Україні та її специфіка. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26758/05-Yakovleva.pdf?sequence=1>